

Hevesi Sándor-díjasok

2017-ben a Színházi Világnap alkalmából osztották ki a **Hevesi Sándor-díjat**. Ezt az elismerést minden évben annak a három művésznak, kultúraközvetítő, társulatvezető szakembernek adják, aki sokat tett a magyar színház nemzetközi elismertetéséért, megismertetéséért. A Hevesi Sándor-díjat a Nemzetközi Színházi Intézet (ITI) Magyar Központjának kezdeményezésére alapították 1998-ban. A díjat szakmai szervezetek, színházak javaslata alapján az Emberi Erőforrások Minisztériumának és a Nemzetközi Színházi Intézet Magyar Központjának képviselőiből álló kuratórium ítéli oda. Az idén **Dömötör András** színész-rendező, **Lőrinczy Györgyöt**, a Budapesti Operettszínház főigazgatóját és **Khell Csörsz Játszai Mari-díjas** vizuális tervezőt tüntették ki. Az Operettszínházban egy műsor keretében adta át a díjat az Emberi Erőforrások Minisztériumának képviselője.

Khell Csörsz díslettervezővel beszélgettünk a kitüntetésé alkalmából:

A Budapesti Műszaki Egyetem építészmérnöki karán, majd a Magyar Iparművészeti Főiskola grafikus szakán folytattam tanulmányokat. Építész és grafikusművész vagyok, ezeket iskolában tanultam, ezekről van diplomám. Dísletter- vagy látványtervezői képzés az iskolai éveim alatt Magyarországon nem volt. Ha végignézzük a velem nagyjából egyidős kollégákat, akkor láthatjuk, hogy rokon területekről érkeztek. Például Menczel Róbert – akivel két felsőfokú iskolába is jártam egy évfolyamra, építészkarra és az Iparművészeti Főiskolára – hivatalos végzettsége: belsőépítész. Az öcsém, Khell Zsolt belsőépítész szakon, Pauer Gyula díszítőszobrászként végzett a Török Pál utcai iskolában. Volt egy olyan nemzedék, amelyik nem iskolában tanulta ezt a mesterséget, hanem az élet tanította őket. Természetesen mindenkinek volt valamilyen művészeti alapképesítése, festőből is lettek díslettervezők. Mások inkább konstruktivista, konceptualista irányt képviseltek. Voltak néhányan, akik külföldön tanulták a színházi tervező szakmát.

Nem hagytam fel sohasem az építészeti tervezéssel, főleg olyasmikkal foglalkozom, amiket

egy személyben meg lehet valósítani. Vannak színházterveim, de ezekből csak egy kis színház valósult meg Németországban. Legutóbb Marosvásárhelyre terveztünk egy építész kollégával színházat, de ez sajnos papíron maradt adminisztratív, jogi okok miatt.

Véletlenül kerültem a színházhoz, az öcsém akkor már foglalkozott díslettervezéssel, Hegyi Árpád Jutocsa rendezőnek készített terveket, aki szintén az Ybl Főiskolára járt, ahová Zsolt is. Onnan pártolt át a rendező szakra. Veszprémben vizsgálóadásként rendezte Oscar Wilde *Az eszményi férj* című darabját. Öcsém éppen diplomázott az Iparművészeti Főiskolán, és rám bízta, hogy ezt a munkáját vállalom át. „Biztosan meg tudod csinálni!” – mondta. Megcsináltam. A bemutató után leszerződtek díslettervezőnek. 1983-tól sokáig a Veszprémi Petőfi Színház tagja voltam, évente két bemutató díszleteit terveztem, természetesen volt, amikor többet. Folyamatosan

dolgoztam más színházaknak is. 1983-ban keztem együtt dolgozni Zsámbéki Gáborral. Talán mint tervezővel velem dolgozott a legtöbbet. Ez nemcsak a Katona József Színházat jelenti, hanem jó pár vidéki színházban és külföldön is sokat dolgoztunk együtt. A Hevesi Sándor-díjat is ezekért a külföldi munkákért kaptam.

Jelenleg éppen az Operettszínházban *A Notre Dame-i toronyőr* című musical díszletein dolgozom. Ez egy mesészerű romantikus darab, rengeteg jelenet, és minden jelenethez külön díszlet. Nagyon nagy munka, több mint fél éve készítem. Azzal van nehezítve, hogy Szegeden, a Szabadtéri Színpadon lesz a bemutató. Ott 4000 fős a nézőtér és 24 méteres a színpad, egyáltalán nem illik össze a két helyszín, pedig az Operettszínház sem kicsi. Szegeden a Szabadtéri Színháznál nincs felsőgépezet és süllyesztő. Ennek az előadásnak az átdolgozott díszletei fognak bekerülni össze az Operettszínházba. A feladat nehézségét éppen →

FOTÓ: GARAI ANYAL ATOM

► Hosszú az út az éjszakába, Weöres Sándor Színház – Szombathely

→ az jelenti, hogy az Operettszínház színpadi méreteihez készülő díszletet hogyan tudjuk nagyobbítani a szabadtéri előadás méreteire. Az alapelemek Szegedre kissé fel vannak dúsítva, kiegészítő elemeket alkalmazunk, és megpróbálom megoldani a felsőgépészet, valamint a süllyesztő hiányát.

Ezzel a munkával párhuzamosan tervezek díszleteket Skienbe, Norvégjába. Voltam kint a díszletszerelésen, kb. 90-95%-ban készen vagyunk, de még vissza kell mennem augusztusban. A külföldi munkáim úgy keletkeznek, hogy többnyire a rendezők hívnak, azaz a rendezők viszik a saját tervezőiket. Az, hogy külön díszlettervezőt kérjenek fel, nagyon ritka eset. Létezik az úgynevezett „kreatív team” (rendező, díszlet-jelmez tervező, dramaturg, ha szükséges, koreográfus), így a rendező olyan csapatot hív, visz magával, akikben megbízik. Ezt a bemutatót egy svéd–finn rendező rendezte, akivel már többször dolgoztam együtt. Például a németországi Bochumban, a berlini Schauspielhausban, Finnországban három helyen is: Turkuban, Kuopióban és Tamperében. Stuttgartban találkoztunk először. A stuttgarti *Theater tri-bühne* színházban nagyon sokat dolgoztam, ott töltöttem állandó munkatársként 12–15 évet, amely idő alatt több mint 50 tervet készítettem. Ebben mindenféle színházi munka benne van a nagyon egyszerű tervezéstől kezdve a jelmeztervezésen át minden. Egy kis színház, de voltak igényesen, gondosan kimunkált nagy produkciók is. Zsámbéki Gábor alapvető munkássága mellett Székely Gábor rendezett ott négy előadást, amelyekhez a díszleteket én terveztem. Az egyik a *Tarelkin halála* című előadás volt, talán ez volt az utolsó előadása, amit színházban rendezett. Rendezett a színháznál Valerij Fokin, Peter Schaufel, Adrian Altaras, Renate Klett és sokan mások is, akiknek terveztem díszleteket. A technikai körülmények ott sem jobbak, mint itthon, jellemző, hogy a díszletek egy részét Magyarországról vittem ki, mert itthon olcsóbban lehetett előállítani. Mára azonban ez az előny eltűnt! Annak a színháznak is csak egy kis műhelye van, amelyet jobbra én fejlesztettem ki, ami egy-egy kisebb előadás díszletét képes elkészíteni. Olyan kisméretű színpada van, mint a Katona József Színház Kamrája. „Black box” jellegű, szeretek ilyen terekben dolgozni.

Olykor jelmezeket is tervezek. Az elmúlt évadban a Miskolci Nemzeti Színház Arthur Miller: *Pillantás a hídról* című bemutatójához terveztem díszletet és jelmezt is. Lukáts Andor rendezte az előadást, a Vidéki Színházak Fesztiválján, amely a Thália Színházban zajlott, a két főszereplő megkapta a legjobb férfi és női főszereplőnek járó díjat. Az idei fesztiválon is lesz egy, Lukáts Andor által rendezett bemutató. Csehov *Ivanov* című művét Szombathelyen állította színpadra. Ennek is én terveztem a dí-

► Csehov: *Ivanov*, Weöres Sándor Színház – Szombathely

FOTÓ: MÉSZÁROS ZSOLT

► *A Pál utcai fiúk*, Vígszínház

FOTÓ: GORDON ESZTER

szletét. Amikor a Thália Színházban színpadra állítják az előadást, ismét foglalkoznom kell egy kicsit a darab díszleteivel, hogy a színpadhoz igazítsam. *A Pillantás a hídról* esetében nem volt nehéz dolgom, mert a játéktér mérete egy az egyben megegyezett a miskolciéval. Az *Ivanov*-ot kicsit nehezebb lesz színpadra állítani, mert a forgószínpadon van a díszlet, és a két színház forgószínpada más méretű. A szombathelyi Weöres Sándor Színházban a közelmúltban még két bemutató díszleteit terveztem: Tadeusz Stabodzianek: *A mi osztályunk*, Lukáts Andor rendezésében, és a Szabó Máté rendezte O'Neill: *Hosszú út az éjszakában*.

Jelenleg a díszlettervezésben két lehetőség kínálkozik a tervek elkészítésére. A tervezők egy része makettet készít, ezek közé tartozom

én is. Ezt szeretik a rendezők és a kivitelező műhelyek is. Ha jó a makett, akkor ki tudnak emelni belőle egy darabot, és a díszlet anyagát, színét és méretét könnyen meg lehet határozni. A rendezők azért kedvelik, mert könnyebb a színészek mozgását elképzelni a színpadtérben. Jó makettet azonban csak nagyon kevesen tudnak készíteni. A másik lehetőség, hogy a tervező készít egy 3D-s számítógépes modellt. Ez utóbbi mindig nagyon „steril”. Ebben nem lehet érzéki tereket tervezni, csak a pontos térhatárokat képes mutatni. Én nem ebbe az elektronikus korosztályba tartozom, inkább makettek készítek, amelyeket később gyártási rajzok formájában feldolgozok.

Lejegyezte:
KÁRPÁTI IMRE